

СТУДЕНТТЕРДИН ӨЗ АЛДЫНЧА ИШТЕРИНИН ТҮРЛӨРҮ ЖАНА АНЫ ЖЕКЕЛЕШТИРҮҮНҮН ЫКМАЛАРЫ

Түйүндүү сөздөр: аудиториялык жана аудиториядан сырткары өз алдынча иштер, өз алдынчалуулукту активдештирүү, студенттердин өз алдынча иштерин жекелештирүү, өз алдынча иштердин түрлөрү жана текшерүүнүн формасы.

Билим берүү системасында студенттердин өз алдынча иши окуу-тарбия процессинин бир түрү катары эмес, студентке чыгармачылык менен өз билимин толуктоого, маалыматтын ыкчам агымында багыт алууга мүмкүндүк берген негизги формасы катары кабыл алынат.

Окуу процессинде өз алдынча иш аудиториялык жана аудиториядан сырткары болуп бөлүнөт. Окутуунун аудиториялык формаларында, лекция, семинар, практикалык сабактарда студент окутуучудан тийиштүү маалыматтын, илимий билимдердин суммасын алып, ар кандай процесстерди жана кубулуштарды таануунун методологиясын өздөштүрүшөт.

Ал эми аудиториядан сырткары өз алдынча иш өз ичине төмөнкүлөрдү камтыйт:

- аудиториядан сырткары туура келүүчү тапшырмаларды аткаруу;
- окуу предметинин ичинен бөлүнүп берилген теманын үстүндө иштөө;
- текшерүүжана курстук иштерди аткаруу;
- текшерүүнүн бардык түрлөрүнө даярдануу (тест, текшерүүиштерж.б.);
- жыйынтыктоо аттестациясына даярдануу;

-илимий–практикалык конференцияларга, семинарларга жана илимий–методикалык иштерге катышуу;

-өзүнүн теориясын, моделин, позициясын түзүүчүн алынган билимдерди жана билгичтиктерди колдонуу (студенттин илим изилдөө иши, дипломдук иштердин жазылышы) ж б.

- педагогикалык практика учурунда студенттердин өз алдынча иши.

Аудиториядан сырткары өз алдынча иште алган билимин тереңдетет, адабияттар, электрондук булактар менен иштеп, аларды анализдейт, рефераттарды аткаруу процессинде жаңы маалымат менен толуктайт жана бышыктайт.

Студенттердин өз алдынча иштеринин кандай гана формасы же түрү болбосун анын чыгармачылык ой жүгүртүүсүн, анализдөө, салыштыруу, далилдөө, жыйынтык чыгаруу билгичтиктерин калыптандырууга, башкача айтканда эң башкысы алган билимин турмуштагы көп кырдуу маселелерди чечүүдө колдоно билүү билгичтигин калыптандырууга багытталган.

Студенттердин өз алдынча иштеринин натыйжалуулугу анны уюштуруу шарттарынан, тапшырмалардын мазмунунан, аткаруу формасынан жана аткарууга болгон кызыгуудан көз каранды болот. Бардык окутуучулардын алдындагы милдет-бул студенттердин өз алдынча иштерин тура уюштуруу болуп саналат. Мында өзгөчө студенттердин өз алдынча иштерин жекелештирүү маанилүү жана ар бир студент татаалдык деңгээлдери боюнча жекече тапшырмаларды аткарышат. Окуу адабияттары менен иштөө ыкмаларын студенттер эртеек өздөштүрсө, алардын активдүүлүгү, өз алдынчалуулугу жана инсандын кесиптик сапаттары өз алдынча иштөө процессинде калыптанат. Студенттердин активдүүлүгүн жогорулатуу үчүн, өз алдынча иштердин ар түрдүү түрдөрү колдонулат.

Студенттердин өз алдынча иштеринин түрлөрү жана аны жекелештирүүнүн ыкмалары

№	Өз алдынча иштердин түрлөрү	Окутуучу тарабынан жетекчиликке алынган	Текшерүүнүн формасы
---	-----------------------------	---	---------------------

		Ыкмалар	
1	Лекциялардын конспектилерин иштеп чыгуу	Электрондук лекциялардын конспектилерин түзүү	Оозеки суроо, математикалык диктант, жазуу иштери
2	Таяныч конспектилерин түзүү (окуу китеби, окуу куралдары боюнча)	Сунуш кылынган адабияттардын тизмесин түзүү. Методикалык көрсөтмөлөрдү түзүү	семинар
3	Жекече тапшырмаларды аткаруу (мисалдардычыгаруу)	Тапшырмалардын варианттарын иштеп чыгуу	Текшерүү иши
4	Практикалык сабакка даярдануу (модулдук жана жыйынтыктоочу текшерүү)	Тесттик жана текшерүүчү тапшырмаларды иштеп чыгуу	Жекече суроо, тестирлөө жана тапшырмаларды чыгаруу
5	Реферат жазуу	Рефераттардын темасын жана адабий булактарды тандоо	Рефератты коргоо
6	Темалар боюнча маалыматтарды издөө	Адабияттардын тизмесинт үзүү.	Доклад, коюлган маселелерди чечүү үчүн колдонуу.
7	Колдонулган билимдерди жана алардын элестөөсүнүн көрсөтмөлүүлүгүн системалаштыруу	консультация	Доклад, таблица, схема, график жана мультимедиялык презентация
8	Семестрдик жана модулдук тапшырмалар	Тесттик жана текшерүүчү тапшырмаларды иштеп чыгуу	Жекече суроо, тестирлөө жана тапшырмаларды чыгаруу
9	Чыгармачылык иштерди аткаруу	Сунуштарды иштеп чыгуу	Көргөзмөлөрдү уюштуруу
10	Илим изилдөө иши, дипломдук иштердин жазылышы	консультация	Дипломду коргоо

Студенттердин активдүүлүгүнүн жана өз алдынчалуулугунун жогорку деңгээли окуу изилдөө иштерин аткаруу жүрүшүндө пайда болот. Илимий-методикалык булактар, адабияттар, документтер, электрондук булактар менен иштөө – өз алдынча иштин негизги түрү. Студент лекциянын материалын толуктоо, семинарларга, конференцияларга, презентацияларга даярдануу, илимий-изилдөө иштерин жүргүзүүчүн илимий булактар менен иштей билүүсү маанилүү.

Студенттердин аудиториядан тышкары өз алдынча ишинин кеңири таралган түрлөрүнүн бири болуп реферат жазуу. Реферат-тандалган адабияттардын мазмуну боюнча автордун анализи же кыскача чагылдырган жазуу иши. Рефератты даярдоо анын планын түзүү, адабияттарды тандоо жана алар менен иштөө, теориялык жана практикалык материалды жалпылоо, жыйынтык чыгаруу, рефератты жазуу жана коргоону камтыйт. Анын максаты алдыга коюлган маселе боюнча өз алдынча илимий-булактар менен иштей билүү, керектүү маалыматты издей билүү, жалпылоо жана жыйынтык чыгаруу, материалды кыскача жана мазмундуу формада берүү, теманын актуалдуулугун ачып көрсөтүү жана жасалгалоо билгичтиктерин өнүктүрүү.

Студенттин өз алдынча окуу ишмердүүлүгүнүн түрү болуп лекциялардын мазмунун түзүү саналат. Мында конкреттүү түшүнүктү чечүү максатында аткарылуучу

студенттин өз алдынча иши болот. Аны аткаруу үчүн студент өз алдынча материалды терең түшүнүп, негизги методдорун, ыкмаларын конкреттүү маселелерди чечүүдө колдоно билүүсү керек.

Окуу процессинде өз алдынча ишти уюштуруунун маанилүү формасы практикалык сабактар. Анын негизги максаты- темаларды тереңдетип окутуу жана өз алдынча маселе иштөө, негиздөө, далилдөөлөрдү жүргүзүү, ар кандай кесиптик-методикалык ишмердүүлүктөрдү аткаруу ж.б. кирет.

Маселелерди жана мисалдарды өз алдынча чыгаруу окуу процессинин бардык этаптарында жүргүзүлөт. Ошондуктан жекече тапшырмаларды аткаруу, студенттерди зарыл ыкмаларга машыктыруу жана алардын билимин текшерүү максатында колдонулат. Мында студенттердин өз алдынча иштерин жекелештирүү менен тапшырмаларды берүүдө, алардын билимдеринин деңгээлдерине карата дифференцирленген мамиле жасоо мүмкүнчүлүгү болот.

Семестрдик жана модулдук тапшырмалар-теориялык, практикалык, эксперименталдык тапшырмалардан түзүлүп, конкреттүү тема боюнча маселени чечүүгө байланышкан. Анда конкреттүү маселелерди чечүү боюнча студенттердин өз алдынча иштөө көндүмүн, модулдар боюнча билим жана билгичтиктерин бышыктоо, тапшырмаларды техникалык жактан жасалгалоо көндүмүн өнүктүрүү эсептелет.

Студенттердин өз алдынча иштеринин дагы бир түрү болуп педагогикалык практика учурундагы ишмердүүлүктөрү эсептелет. Педагогикалык практика учурунда студент методисттин жардамы менен төмөндөгүдөй билгичтиктерге жана көндүмдөргө ээ болуш керек: ар кандай методдорду жана ыкмаларды колдонуу менен өзүнүн алган теориялык билимдерин практикада колдоно билүү; өз алдынча мектепте ар кандай окуу-тарбиялык иштерин уюштуруу; мугалимдер жамаатынын топтолгон тажрыйбаларына байкоо жүргүзүү, анализдөө жана жалпылоо. Студенттердин илимий-изилдөө иштери өз алдынча иштин маанилүү формаларынын бири.

Теорияны терең өздөштүрүү, практика менен байланыштыруу, илимий таанып билүү методдоруна ээ болуу, проблеманы чечүүгө аң-сезимдүү, чыгармачылык мамиле жасоо өз алдынча илимий-изилдөө ишин жүргүзүү үчүн абдан маанилүү.

Ошондуктан, студенттердин өз мүмкүнчүлүгүн эске алуу менен ар бир семестрге, айга, жумага жекече өз алдынча иштердин графигин түзүү керек. Мындай график убакытты пайдасыз коротууну четтетип, студенттердин жоопкерчиликтүүлүгүн жогорулатат.

Жыйынтыктап айтканда, өз алдынча иштөө-студенттин илимий, кесиптик жактан өсүшүнүн маанилүү шарты. Чыгармачылык мамиле, өз алдынча ой жүгүртүү студенттин аудиториядан сырткары өз алдынча иштерди аткаруу процессинде калыптанат. Ошондой эле, студенттердин өз алдынча ишинин натыйжалуулугу аны пландаштыруудан жана ошол планды иш жүзүнө ашыра билүүдөн көз каранды.

Адабияттар

1. Бекбоев И.Б. Инсанга багыттап окутуу технологиясынын теориялык жана практикалык маселелери. – Бишкек: Педагогика, 2003. –303б.

2. Гарунов М.Г. Совершенствование внеаудиторной самостоятельной работы студентов – важное условие эффективной подготовки специалистов. – Тюмень, 1981. – 53 с.

3. К.М.Торогелдиева Математиканы окутуунун методикасы боюнча студент-математиктердин өз алдынча иштери.-Б.2007.